

SPOLEČNÉ ZÁTĚŽOVÉ TESTY ČNB, EIOPA A POJIŠŤOVEN V ČR

Samostatný odbor finanční stability
Sekce dohledu nad finančním trhem

2016

SHRNUTÍ

Agregované výsledky společných zátěžových testů ČNB, EIOPA a vybraných pojišťoven provedené v roce 2016 potvrdily dostatečnou odolnost sektoru vůči případným nepříznivým šokům. Výsledky prokázaly, že sektor jako celek byl dostatečně kapitálově vybaven i v režimu Solventnost II a byl schopen absorbovat relativně významné změny rizikových faktorů. Solventnostní poměr sektoru se i po aplikaci šoků nacházel relativně vysoko nad úrovní regulačního minima 100 %. V případě scénářů definovaných EIOPA dosáhl poměr úrovně 186 % a 240 % a v případě nepříznivého scénáře ČNB úrovně 160 %.

1. ÚVOD

ČNB vyhodnocuje jednou ročně odolnost pojišťovacího sektoru v ČR vůči nepříznivým scénářům budoucího vývoje ekonomiky prostřednictvím zátěžových testů. V roce 2016 ČNB nerealizovala vlastní zátěžové testy z důvodu účasti českého pojišťovacího sektoru na evropských zátěžových testech organizovaných Evropským orgánem pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní připojištění (EIOPA). ČNB pouze doplnila pro český pojišťovací sektor dodatečný zátěžový scénář, který zohledňuje specifika domácího pojistného trhu. Zátěžových testů 2016 se zúčastnilo deset tuzemských pojišťoven, jejichž podíl na tuzemském trhu na základě hrubého předepsaného pojistného v roce 2015 činil přibližně 90 %.

V zátěžových testech byl vyhodnocován vliv významných změn rizikových parametrů na hodnotu aktiv a pasiv pojišťovny dle ocenění pro účely Solventnosti II, a následně na výši použitelného kapitálu ke krytí solventnostního kapitálového požadavku (SCR) k 31. 12. 2015. Za účelem usnadnění vypracování zátěžových testů nebyl požadován přepočítání SCR po realizaci zátěžových scénářů a změna hodnoty aktiv a pasiv tak měla v testech vliv pouze na výši použitelného kapitálu. Solventnostní poměr po aplikaci zátěžových scénářů tak v zátěžovém testu porovnává použitelný kapitál po realizaci zátěžových scénářů s hodnotou SCR před realizací zátěžových scénářů. Pojišťovně bylo umožněno aplikovat opatření týkající se dlouhodobých garancí, která vedou ke snížení citlivosti rozvahy na některá tržní rizika. Z těchto opatření aplikovala většina tuzemských pojišťoven tzv. koeficient volatility, který umožňuje úpravu bezrizikové výnosové křivky. Aplikace koeficientu volatility nicméně neměla významný dopad do výsledků. Pojišťovny splnily regulační požadavky i bez použití tohoto opatření.

2. ZÁTĚŽOVÉ SCÉNÁŘE

Nepříznivý scénář ČNB je obdobou scénářů uplatňovaných v zátěžových testech ČNB v minulých letech. Předpokládá konec oživení v Eurozóně a výrazný pokles ekonomické aktivity v Evropě. Z důvodu poklesu zahraniční poptávky se česká ekonomika dostává opět do recese, což způsobí návrat pesimistických očekávání soukromého sektoru ohledně dalšího ekonomického vývoje a obnovení odkládání spotřeby domácností a investic podniků. Zároveň se naplní scénář dluhové deflace, kdy z důvodu poklesu ekonomické aktivity, nárůstu nezaměstnanosti a poklesu mezd dochází vlivem cenové deflace k reálnému nárůstu dluhů soukromého sektoru. Potíže v reálné ekonomice dopadají posléze i na finanční sektor, který zaznamená citelný pokles zisků. Měnová politika zůstává uvolněná, když tříměsíční sazba PRIBOR setrvává na velmi nízké úrovni a měnový kurz razantně oslabuje. Dlouhodobé výnosy dluhopisů však skokově vzrostou z titulu nárůstu globální averze k riziku¹ a přehodnocení kvality některých aktiv. Banky současně zpřísní pohled na úvěrové riziko a zvýší rizikové přírážky k úrokovým sazbám. Tento nepříznivý vývoj je dále spojen s poklesem akciového trhu a s propadem cen na trhu nemovitostí.² Scénář ČNB je pro pojišťovny stejně jako v předchozím roce dále doplněn

¹ Ve scénáři se předpokládá nárůst výnosů z českých státních dluhopisů v průměru o 240 b.b., státních dluhopisů států eurozóny v průměru o 60 b.b. a růst korunové swapové křivky o zhruba 60 b.b. a v případě uplatnění koeficientu volatility 150 b.b.

² Ve scénáři se předpokládá pokles hodnoty akcií o 38 %, rezidenčních nemovitostí o 8,4 % a komerčních nemovitostí o 12,8 %.

o testování rizika pojistného neživotního pojištění pro odvětví pojištění motorových vozidel (pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel a havarijní pojištění, 10% pokles předepsaného pojistného) a rizika přírodních katastrof (povodní).³ V případě korporátních dluhopisů a ostatních kategorií aktiv byl aplikován evropský scénář definovaný EIOPA pod názvem „double hit scenario“ (viz dále).

EIOPA definovala dva zátěžové scénáře⁴ pod názvy „double hit“ (scénář dvojitého zásahu) a „low for long“ (scénář dlouhodobého trvání prostředí nízkých úrokových sazeb). **Double hit scénář** reflektuje obecná rizika, kterým je vystaven evropský finanční systém, a kombinuje je s přetrvávajícím prostředím nízkých úrokových sazeb. V rámci tohoto scénáře jsou současně negativně postiženy obě strany rozvahy pojišťoven. Dochází k poklesu krátkodobých a střednědobých swapových sazeb, což vede k nárůstu hodnoty závazků. Zároveň se předpokládá propad hodnoty všech materiálních aktiv. **Low for long scénář** předpokládá situaci dlouhodobé stagnace, v rámci které je nedostatek dlouhodobých investičních příležitostí a trvale nízký růst produktivity kombinován s omezenými možnostmi investic do bezrizikových aktiv, což snižuje výnosy investic pro všechny splatnosti. Tento scénář se zaměřuje pouze na pokles bezrizikové úrokové křivky zejména pro střednědobé a dlouhodobé splatnosti.

3. DOPAD ZÁTĚŽOVÝCH SCÉNÁŘŮ NA POJIŠŤOVACÍ SEKTOR

Výchozí solventnostní poměr dle Solventnosti II činil k 31. 12. 2015 před aplikací zátěžových scénářů 237 %, když použitelný kapitál ke krytí SCR ve výši 41,7 mld. Kč činil 98,7 mld. Kč. Půžitelný kapitál rovněž zohledňuje plánovanou výplatu dividend za rok 2015 ve výši 9,6 mld. Kč.

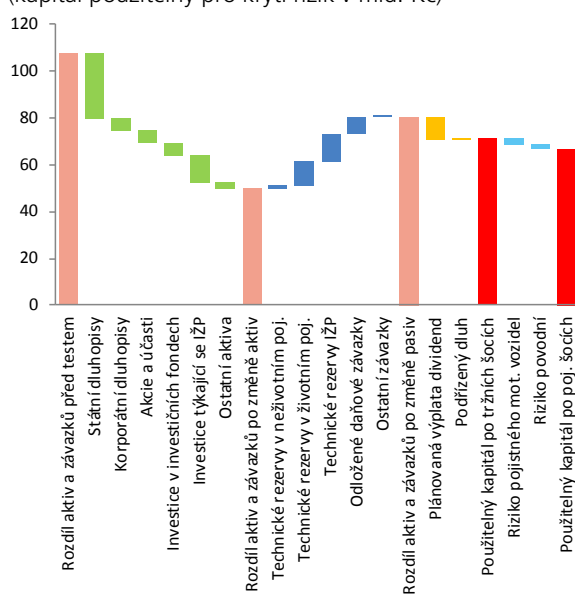
Tabulka 1
Dopad zátěžových scénářů

		Hodnota k 31.12.2015	Scénář ČNB	Double hit	Low for long
Aktiva celkem	mld. Kč	417,8	-58,0	-35,7	12,6
	% změna		-13,9	-8,6	3,0
Státní dluhopisy	mld. Kč	177,8	-28,0	-11,2	10,9
	% změna		-15,7	-6,3	6,1
Korporátní dluhopisy	mld. Kč	68,8	-5,4	-5,5	0,8
	% změna		-7,8	-8,0	1,1
Aktie a účasti	mld. Kč	25,2	-5,2	-4,5	0,0
	% změna		-20,7	-17,8	-0,1
Investice v investičních fondech	mld. Kč	20,0	-4,9	-4,2	0,0
	% změna		-24,4	-21,0	0,2
Investice týkající se IŽP	mld. Kč	63,9	-12,0	-10,7	-0,5
	% změna		-18,8	-16,7	-0,8
Závazky celkem	mld. Kč	310,0	-30,6	-14,7	11,1
	% změna		-9,9	-4,7	3,6
Technické rezervy v neživotním pojištění	mld. Kč	53,8	-1,4	0,9	2,9
	% změna		-2,5	1,7	5,4
Technické rezervy v živ. pojištění (bez IŽP)	mld. Kč	150,0	-10,6	-1,6	8,4
	% změna		-7,1	-1,1	5,6
Technické rezervy IŽP	mld. Kč	51,4	-11,8	-11,1	-0,8
	% změna		-22,9	-21,5	-1,5
Odložené daňové závazky	mld. Kč	12,4	-6,6	-3,2	0,5
	% změna		-53,0	-25,8	3,9
Rozdíl celkových aktiv a závazků	mld. Kč	107,8	-27,4	-21,1	1,5
	% změna		-25,4	-19,5	1,4
Poměr celkových aktiv a závazků	%	134,8	128,8	129,4	134,0
	% změna		-6,0	-5,4	-0,8
Dopad tržních šoků na použitelný kapitál	mld. Kč	98,7	-27,4	-21,0	1,5
	% změna		-27,8	-21,3	1,5
Dopad rizika pojistného motorových vozidel na použitelný kapitál	mld. Kč	98,7	-2,4	-2,4	
	% změna		-2,4	-2,4	
Dopad rizika povodní na použitelný kapitál	mld. Kč	98,7	-2,2	-2,2	
	% změna		-2,2	-2,2	

Pramen: ČNB

Pozn.: IŽP = Investiční životní pojištění.

Graf 1
Dopad nepříznivého scénáře ČNB
(kapitál použitelný pro krytí rizik v mld. Kč)

Pramen: ČNB

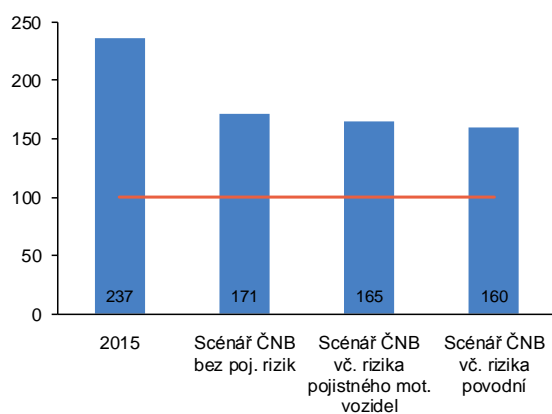
Pozn.: IŽP = Investiční životní pojištění

³ Pro zjednodušení testů jsou v ČNB zátěžovým scénáři šoky pro rizika pojistného neživotního pojištění pro odvětví pojištění motorových vozidel a rizika přírodních katastrof aplikovány přímo na hodnotu použitelného kapitálu pro krytí solventnostního kapitálového požadavku.

⁴ <https://eiopa.europa.eu/Pages/Financial-stability-and-crisis-prevention/Stress-test-2016.aspx>

V nepříznivém scénáři ČNB způsobily aplikované šoky týkající se tržních rizik pokles celkových aktiv o 58,0 mld. Kč (o 13,9 %), snížení celkových závazků o 30,6 mld. Kč (o 9,9 %) a rozdílu celkových aktiv a závazků o 27,4 mld. Kč (o 25,4 %, Tabulka 1). Poměr celkových aktiv a závazků se snížil o 6 procentních bodů na 128,8 %. Na straně aktiv měl scénář největší dopad v absolutním vyjádření na hodnotu státních dluhopisů, jejichž hodnota poklesla o 28,0 mld. Kč, a to vzhledem k jejich významnému podílu v portfoliu pojišťoven. Podstatně, vzhledem k vyšším šokům v relativním vyjádření, poklesly rovněž hodnoty akcií a účastí (o 5,2 mld. Kč) a investic v investičních fondech (o 4,9 mld. Kč). Na straně závazků došlo k poklesu technické rezervy v životním pojištění o 10,6 mld. Kč, technické rezervy investičního životního pojištění o 11,8 mld. Kč a dále ke snížení odložených daňových závazků o 6,6 mld. Kč. Aplikovaný šok pro riziko pojistného v pojištění motorových vozidel vedl ke snížení použitelného kapitálu o 2,4 mld. Kč a dopad šoku pro riziko povodní představoval pokles použitelného kapitálu o 2,2 mld. Kč (Graf 1). Solventnostní poměr po aplikaci šoků na tržní rizika se snížil o 66 procentních bodů na 171 %, po zohlednění šoků na pojistná rizika dále poklesl o 11 procentních bodů na 160 %⁵ (Graf 2).

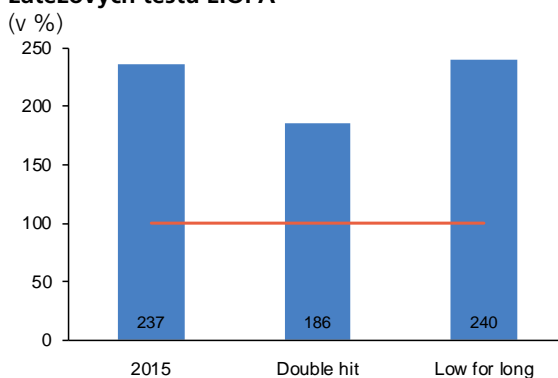
Graf 2
Solventnostní poměr pro nepříznivý scénář ČNB
(v %)

Pramen: ČNB

Pozn.: 100 % regulatorní minimum

Graf 3
Solventnostní poměr pro zátěžové scénáře v rámci zátěžových testů EIOPA
(v %)

Pramen: ČNB

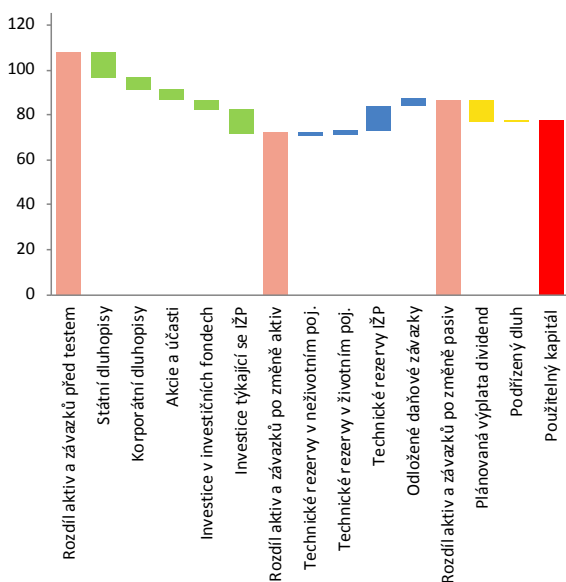
Pozn.: 100 % regulatorní minimum

V rámci *double hit scénáře* EIOPA došlo k poklesu celkových aktiv pojišťoven o 35,7 mld. Kč (o 8,5 %), celkové závazky se snížily o 14,7 mld. Kč (o 4,7 %) a rozdíl celkových aktiv a závazků poklesl o 21,1 mld. Kč (o 19,5 %, Tabulka 1). Poměr celkových aktiv a závazků se tak snížil o 5,4 procentních bodů na 129,4 % a solventnostní poměr poklesl o 51 procentních bodů na 186 %⁵ (Graf 3). Aplikované šoky měly na straně aktiv dopad na pokles hodnoty státních dluhopisů o 11,2 mld. Kč, korporátních dluhopisů o 5,5 mld. Kč, akcií a účastí o 4,5 mld. Kč a investic v investičních fondech o 4,2 mld. Kč. Významný pokles na straně aktiv nastal vzhledem k charakteru scénářů a složení portfolií rovněž u investičního životního pojištění, kde převážná část portfolia je tvořena investičními fondy. Investice týkající se investičního životního pojištění tak poklesly o 10,7 mld. Kč, obdobně pak na straně závazků poklesly související technické rezervy o 11,1 mld. Kč. Na straně závazků došlo rovněž k významnému poklesu odložených daňových závazků o 3,2 mld. Kč (Graf 4).

⁵ V případě přepočtu SCR po aplikaci zátěžového scénáře by hodnota SCR vlivem snížení objemu expozice poklesla. Solventnostní poměr po přepočtu SCR po realizaci zátěžového testu by tak byl vyšší než uvedené hodnoty, které jsou více konzervativní.

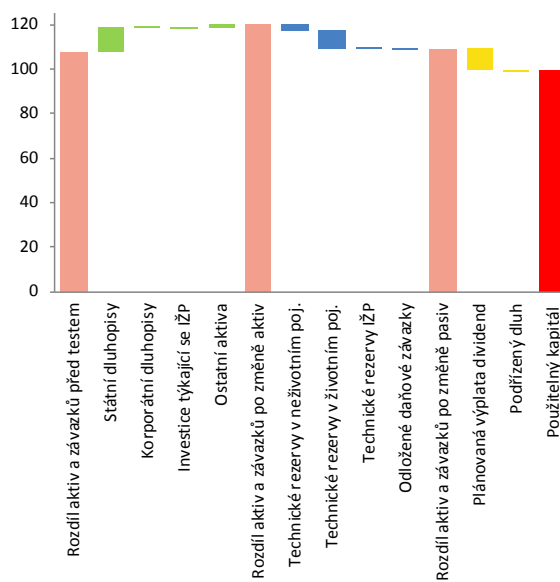
Vzhledem k obdobné, resp. velmi mírně vyšší, citlivosti celkových aktiv sektoru ve srovnání s citlivostí technických rezerv na pokles bezrizikové výnosové křivky agregovaný solventnostní poměr v *low for long scénáři* EIOPA vzrostl o 3 procentní body na 240 %⁶ (Graf 3). U jednotlivých pojišťoven se však vyskytovaly odlišné výsledky dopadu tohoto scénáře v závislosti na vzájemné sladěnosti peněžních toků na straně aktiv a pasiv. Pokles bezrizikové úrokové křivky u tohoto scénáře, zaměřeného na trvalý prostředí nízkých úrokových sazeb, vedl k nárůstu celkových aktiv o 12,6 mld. Kč (o 3,0 %) zejména v důsledku nárůstu hodnoty státních dluhopisů o 10,9 mld. Kč (Graf 5). Závazky vzrostly o 11,1 mld. Kč (o 3,6 %), a to především vlivem zvýšení technických rezerv v životním pojištění o 8,4 mld. Kč, a rozdíl celkových aktiv a závazků vzrostl o 1,5 mld. Kč (o 1,4 %). Poměr celkových aktiv a závazků nicméně poklesl o 0,8 procentního bodu na 134 %.

Graf 4
Dopad double hit scénáře
 (kapitál použitelný pro krytí rizik v mld. Kč)

Pramen: ČNB
 Pozn.: IŽP = Investiční životní pojištění

Graf 5
Dopad low for long scénáře
 (kapitál použitelný pro krytí rizik v mld. Kč)

Pramen: ČNB
 Pozn.: IŽP = Investiční životní pojištění

⁶ V případě přepočtu SCR po aplikaci *low for long scénáře* by hodnota SCR v důsledku nárůstu hodnoty aktiv a závazků vzrostla. Solventnostní poměr po přepočtu SCR po realizaci zátěžového testu by byl mírně nižší než uvedené hodnoty. Tento pokles solventnostního poměru by však s ohledem na vysokou úroveň tohoto poměru neměl nijak významně zhoršit solventnostní pozici tuzemských pojišťoven po aplikaci tohoto scénáře.